

Čís. 9355.

Spoluvlastník nemovitosti (manželka) má nárok na pojistné, třebaž požár založil druhý spoluvlastník (manžel), leč že byl zapálil na jeho návod, radu anebo aspoň s jeho schvalujícím vědomím.

(Rozh. ze dne 9. listopadu 1929, Rv II 478/28.)

Žalobci Ferdinand a Apolonie K-ovi byli spoluvlastníky usedlosti, již pojistili proti požáru u žalované pojišťovny. Oheň vypuknuvší ve stodole žalobců způsobil škodu na sklizni 8.430 Kč, na stodole samé 6.738 Kč. Žaloba, již se manželé K-ovi domáhali na pojišťovně vyplacení pojištěné náhrady, byla ohledně Ferdinanda K-a právoplatně zamítnuta, ježto bylo prokázáno, že sám zapálil stodolu. Ohledně Apolonie K-ové bylo žalobě vyhověno s o u d y v š e c h t ř í s t o l i c, N e j v y š š í m s o u d e m mimo jiné z těchto

d ů v o d ů:

Zbývá jen právní otázka, zda spolužalobkyně má nárok na náhradu, an její manžel oheň založil. Dovolatelka nárok ten popírá a uplatňuje, že manžel byl podle § 1238 obč. zák. správcem jejího majetku, smlouvu pojišťovací za ni uzavřel a byl prý reprezentantem spolužalobkyně jako pojistnice, a, když škodu úmyslně přivodil, musí prý podle čl. 3 všeob. poj. podmínek ona nésti toho následky. Tento čl. 3. poj. podmínek zní doslovně tak, jako § 55 poj. řádu, totiž: »Pojišťovatel jest prost závazku plniti, přivodil-li pojistník úmyslně nebo hrubou nedbalostí pojistnou příhodu«. Tento § 55 poj. řádu ovšem ještě neplatí, nicméně se dovolání odvolává na Ehrenzweigův výklad tohoto předpisu, chtějíc tím patrně říci, že, ano ustanovení smlouvy zní stejně jako ustanovení zákona, musí se mu i ve smlouvě dáti též výklad, jaký mu přísluší v zákoně. Tomuto stanovisku lze dáti za pravdu, ovšem ale jen s jistým omezením: poněvadž jako při výkladu zákona i při výkladu smlouvy jde o výklad v ů l e, tam zákonodárcovy, tu smluvních stran, platí v zásadě táž vykládací pravidla tu jako tam, jak to § 914 původní doslov obč. zák. výslovně stanovil, jenže často přijde na to, by se vzal v úvahu vedle ustanovení sporného také další obsah autorova prohlášení, tam tedy další obsah zákona, tu další obsah smlouvy, ale poněvadž tento další obsah může býti jiný tam a jiný tu, může se konec konců i přes použití týchž vykládacích pravidel dospěti k poněkud jinému výsledku tam a jinému zde, nehledíc ani k tomu, že, což v souzeném případě arcí do počtu nepřijde, při výkladu smlouvy přihlíží se také k t. zv. průvodním okolnostem, jako k prohlášením stran ve smlouvě neobsaženým nebo k jiným skutečnostem v ní nezmíněným, z nichž lze na pravou vůli stran souditi konkludentně, kdežto při výkladu zákona bývají zase pomůckou t. zv. materialie, najmě důvodové zprávy k jeho osnově, a mimo to i skutečnosti, jež zavdaly k vydání zákona podnět (occasio legis) na př. určité

nešvary v právním obchodu, jimž zákon chtěl čeliti. Co však se týče různosti v obsahu zákona nebo smlouvy samé, lze hned zde poukázat, ač tím nemá býti řečeno, že to bude skutečně rozhodné, k tomu, že na př. právě Ehrenzweig, jak se níže ukáže, při výkladu § 55 poj. řádu, o nějž jde, dovolává se mnohých ustanovení zákona, kterých ve smlouvě vůbec není, na př. § 114 čís. 1, jenž jedná o transportním pojištění, neb ustanovení, jež znějí jinak v zákoně a jinak ve smlouvě, na př. v § 71 zákona jednajícím o t. zv. pojištění na cizí účet (§§ 69—71), jenž má z části obsah, jehož není v § 27 smlouvy jednajícím o témž pojištění. Dovolání odkazuje na Ehrenzweigův názor, že »ustoupí-li pojistník za pojišťovacího poměru za osobu, které úplně přenechá péči o předmět (na př. správci statku), jest pokládati tuto osobu pro § 55 za pojistníkovu náhradníka«. Dovolává se patrně komentáře z roku 1918, neboť tam to tak stojí, avšak týž utor, Dr. Albert Ehrenzweig, vydal v roce 1929 komentář nový, mnohonásobně obšírnější, a v tom zastává názor pro dovolatele ještě daleko příznivější, a nutno se s ním tedy zabývat. Skutečně zdá se mnoho na stanovisku dovolatelčině, že manželka musí nésti následky mužova zhárství na společném majetku, a lze se dokonce tázati, zda nelze proti manželce použití obdobně domněnky odpůrčího práva, že se má za to, že o manželovu úmyslu, zkrátiti věřitele — zde obdobně pojišťovnu — věděla a že se jí jen vyhrazuje protidůkaz, jimž by tuto domněnku vyvrátila? Rozhodnutí nezůstávající pochybností vyžaduje podrobný rozbor otázky. Dr. Albert Ehrenzweig 1929 vykládá § 55 poj. ř. na str. 187—192. By jeho výklady byly dobře pochopeny, jest si uvědomiti, že ten, kdo uzavírá s pojišťovnou pojišťovací smlouvu, nazývá se v zákoně pojistníkem, jenž v pravidelném případě, kde pojišťuje sebe, je zároveň pojištěncem; avšak lze uzavřít pojišťovací smlouvu i na t. zv. cizí účet (§ 69), t. j. pojistiti osobu třetí (správně je to smlouva pojišťovací ve prospěch osoby třetí, neboť pojištěním na cizí účet nazval to zákon jen proto, že se to v obchodě tak nazývá, ač je to mylné, ježto na účet pojištěnce nejde smluvní povinnost platiti premie, nýbrž jen nárok, právo na odškodné) a tu smluvník, uzavírající smlouvu, sluje opět pojistníkem, a pojištěná třetí osoba pojištěncem (§§ 69—71). § 55 mluví jen o pojistníku, i je otázkou nejen, zda a pokud a jak vztahuje se předpis jeho i na pojištěnce, kterouž otázku řeší § 71, ač snad ne vyčerpávajícím způsobem, ale i to, zda, pokud a jak se vztahuje i na spolčníka pojistníka nebo pojištěnce, tedy na spolupojistníka, jde-li o pojištění na vlastní účet, kde se pojistník od pojištěnce neliší, tudíž na spolukontrahovavšího spoluvlastníka, pokud jde o souzený případ, i na spolužalobkyni, a, jde-li o pojištění na cizí účet, jednak na spolupojistníka (spolukontrahenta pojišťovací smlouvy), jednak na spolupojištěnce. Hermann-Otavský, Soukromé pojišťovací právo 1921, str. 311 c) tento problém vůbec neuvádí, Ehrenzweig vykládá toto: a) Str. 187. Jde o provinění, pročinění nároku (Anspruchsverwirkung), neboť, že se jedná nejen o ohraničení, nýbrž i o vyluku rizika, směřující proti deliktnímu jednání »správce rizika«, jde prý zřetelně na jevo z § 114 čís. 1, jenž při pojištění transportním vylučuje ručení pojišťovny,

když škodu způsobily osoby smlouvě cizí (odesílatel neb příjemce), neboť činností svou staly se tyto osoby »správci rizika«. Póltí-li se role pojistníka, jež § 55 jmenuje, a přistupuje k němu tedy pojištěnec, tudíž při pojištění na cizí účet jest pro relevanci deliktního jednání jednoho neb druhého (pro otázku, zda delikt jeho má účinky § 55), rozhodné, zda byl »správcem rizika«, což ovšem musí prý býti až do podání protidůkazu presumováno, ježto prý jde o neprůhledné internum. Ehrenzweig míní »správcem rizika« patrně toho, kdo s věcí podle jejího hospodářského určení nakládá (níže str. 190 čís. 3 a), na př. na usedlosti hospodaří (což by byl pravidelně pojištěnec), jaké pak ale potom internum, vždyť to jen hotové externum, skutečnost tak zevní a zjevná, že se dá vždy očitými svědky zjistit a nebude tudíž ani sporná a načpak tedy nějaké domněnky? Ehrenzweig myslí tedy, že, ať zapálil pojistník nebo pojištěnec, nebude pojišťovna platiti jen tehdy, byl-li pachatel »správcem rizika«, kdežto, nebyl-li správcem, a on jím není, jak praví, přijde-li ve styk s věcí jen »nahodile«, chce říci přechodně, na př. prý jen na návštěvu, bude pojišťovna platiti. Když tedy na př. A. pojistí majitele usedlosti B., na př. tchán zete, a pak jde k němu na návštěvu a měl již při pojištění tajný úmysl, stodolu mu zapáliti, nebo úmysl ten na cestě nebo teprve za návštěvy pojme, skutečně také zapálí a zas odjede, tedy podle této nauky účinky § 55 nenastávají, poněvadž palič nebyl »správcem rizika«, a pojišťovna musí platiti. To je nejen proti zdravému smyslu, nýbrž i zjevně proti zákonu, neboť zákon, jenž nezná »správce rizika«, osvobozuje pojišťovnu od placení vždy, ať zapálil pojistník nebo pojištěnec, tam totiž podle § 55, jenž to o pojistníku praví výslovně, a zde podle § 71, podle něhož to, co platí o chování pojistníkově, platí při pojištění na cizí účet i o chování pojištěncově, čímž tedy § 55 na něj vztažen. Při tom zákon nehledí k příležitosti, při které to ten neb onen učinil, neboť na té nezáleží, nýbrž jen na činu, že jej provedla osoba ve smlouvě zahrnutá, interesovaná, a zákon chce, by pojišťovna ručila jen za škodu, jež se proti pojistníku i pojištěnci jeví jako náhoda, ale neprovádí to až do posledního důsledku, jenž by vyžadoval, by oba ručili za každou vinu, i za nedopatření (§ 1288 obč. zák.: »bře-li kdo na se nebezpečí škody, která někoho jiného bez jeho viny stihnouti může« a t. d., a: »pojišťovatel ručí při tom za nahodilou škodu«, jakž i § 1290 téhož zák.), nýbrž přestává na tom, by odpovídali za zlý úmysl a za hrubou nedbalost, neboť chce čeliti aspoň požárním (vůbec pojistným) podvodům (§ 170 tr. zák.) a lehkomyšlnosti, záležející v tom, že interest (pojistník nebo pojištěnec), bezpečě se na pojištění, bude s nebezpečím nakládati zrovna hazardně troufale, na př. stodolu návštěvovati s nekrytým světlem, třebaže bez úmyslu zapáliti (srv. §§ 449—453 tr. zák.). To jest důvod § 55, nikoli domnělá »správa rizika«. Není to sice ještě souzený případ, kde jde o pojištění na vlastní, nikoli na cizí účet, avšak, poněvadž je to úvod k souzenému případu, bylo již na ní ukázati scestnost Ehrenzweigova stanoviska. b) Str. 190 čís. 3 a): Funguje-li třetí osoba ve »správě rizika« přímo jako náhradník, representant, pojistníka, odpovídá prý tento za zavinění této třetí osoby, na př., kdo

na vedoucím místě za strojový provoz jest zodpověden, ježto pojistník péče o věc nazvíce se neúčastní, zejména prý jest takovým reprezentantem zhusta manžel a vždycky poručník. Ovšem to není ještě přesně souzený případ, neboť Ehrenzweig tu myslí na případ, kde manželka vlastníčí věci, na př. usedlosti, a manžel vede její správu (§ 1238 obč. zák.) bez její účasti, kdežto v souzeném případě byli oba manželé spoluvlastníky a manželka patrně spoluhospodařila, ale dostavují se další neblahé důsledky nauky, budující na libovolné konstrukci »správy rizika«: i poručenec, na př. tedy dítě jest tu právo z jednání poručníka, ačkoli poručník jest osobou smlouvě cizí, není ani pojistníkem ani pojištěncem, na jichž delikt zákon výslovně osvobození pojišťovny omezuje (§ 55, § 71). Na př. poručník zapálí po žních poručencovu stodolu třeba jen proto, by dostal peníze za úrodu bez práce, nemusil se starati o výmlat a o odbyt, nebo proto, že má rankýnu na pojišťovnu, která mu podle jeho mínění v jeho vlastním pojištění vyplatila odškodné příliš nízké, nebo dokonce třeba z nevraživosti k poručenci samému, by mu způsobil citelnou škodu, když objekt jest náhodou pojištěn nepoměrně nízko, a tu má škodu nésti poručenec, nikoli pojišťovna? Jak to možno, když podle zákona jen delikt pojistníka osvobozuje pojišťovnu (§ 55) a pojistníkem jest tu docela nevinný poručenec. Poručenec jest pojistníkem vždy, ať pojišťovací smlouvu uzavřel poručník palič sám anebo již jeho předchůdce, neboť, i když ji uzavřel teprv sám, tedy, poněvadž to učinil jako poručník a tudíž zástupce poručence, platí jeho jednání za jednání poručence, poručenec tedy jest smluvníkem a proto pojistníkem. Tak ovšem, když pojištěno na útraty poručencovy; jinak arcí, pojistil-li ho poručník na své vlastní útraty, tu jest podle § 69 pojistníkem on a jeho delikt osvobozuje podle § 71 ve spojení s § 55 pojišťovnu, což ovšem jest pro poručence překerní a musí proto býti poručenským soudům výstrahou, by se staraly vždy o to, by bylo pojištěno vždy na »vlastní účet«, na vlastní útraty poručencovy, by poručenec ve smlouvě byl uveden jako smluvník, pojistník, což ovšem nevyklučuje, by poručník, chce-li, platil premie ze svého. A docela tak jako s nevinným poručencem má se to i s nevinnou manželkou. c) Str. 191 čís. 4. Při »možnosti nositelů interese«, t. j. je-li tu při vlastním pojištění více pojistníků a při pojištění na cizí účet více pojištěnců nebo (což Ehrenzweig vynechal) více pojistníků, platí prý táž zásada »správy rizika« jako shora. I tu prý musí býti správa rizika u všech podílníků presumována. To tedy platí prý i o spoluvlastnících, což je právě již souzený případ, jenže prý i tu, přijde-li spoluvlastník do společného majetku jen na návštěvu, jsa tam jinak osobou cizí, a způsobil tu pojistný případ (zapálí), »nemůže to vybaviti výlukou rizika«, sprostění pojišťovny, ježto návštěvník není »správcem rizika«. Při veřejné společnosti jsou »správci rizika« jen společníci, jimž podle smlouvy náleží vedení obchodu (čl. 99 obch. zák.), jiný společník může tedy spáchat zločin žhářství a pojišťovna nahradí škodu, rozumí se celou, tedy i žhářův podíl, tak zřejmě to Ehrenzweig myslí, kdežto podle přirozeného rozumu vždy zaplatí jen podíly nevinných, ať spáchal zločin společník nebo společníci obchod-

vedoucí anebo druzí. d) Str. 191—192, II 1. § 55 musí prý krýti i případ, že jednání přivodivší škodnou událost není jen úmyslné, nýbrž děje se »v předsevzetí škodu způsobiti«, »Istivě« (§ 3 odst. 2), t. j. prý v úmyslu jako případu pojištění ho využitkovati, což nevybavuje prý výluku rizika, nýbrž pročinění nároku: tak jednati může prý však jen nositel interese, tedy ne prý pojistník na cizí účet, vždy však pojištěnec, jeť prý tu rozdělení »správy rizika« bez významu, poltění interese jde tu na účet společníků, ne pojišťovny, pročez prý musí při množnosti nositelů interese, na př. při spoluvlastnictví deliktní jednání jednoho míti v zápětí úplné provinění nároku (roz. musí platiti i pro ostatní společníky, v souzeném případě tedy i pro manželku, čímž by souzený případ byl ještě jednou v její neprospěch vyřízen). Jinak prý však, když jsou jednotlivé ideelní podíly pojištěny jako samostatné objekty, což prý se děje, chce-li se, by podílníci co do účinku prodlení v placení premií byli od sebe neodvislí. Podle hořejší zásady platí prý tedy při veřejné společnosti dolosní jednání každého společníka, i je-li vyloučen z vedení obchodu, pro všechny společníky (pojišťovna neplatí nic), při akciové společnosti platí však pro společnost jen dolus velkoakcionáře, kdežto drobný akcionář, nejedná-li v interese pojištění, nýbrž na př. ze msty, jest extraneus (roz. pojišťovna musí platiti). To vše jsou jistě podivuhodné výsledky, jež by soudný čtenář zákona daleko očekávati nemohl a nikdy neschválí. Ehrenzweig užívá jednak nepřípustných vykládacích method, jednak postrádají jeho výklady psychologického založení. Ad a). Zákon má toto rozdělení: hlava II., o níž jde, nadepsaná: »Pojištění proti škodě« dělí se v tyto kapitoly: kap. 1. §§ 48—72 Všeobecné předpisy, kde je umístěn § 55, a po níž následují jednotlivé druhy pojištění proti škodě, a to kap. 2. (§§ 73—88) pojištění proti ohni, kap. 3. (§§ 89—95) pojištění proti krupobití, kap. 4. (§§ 96—110) pojištění dobytčí, kap. 5. (§§ 111 až 119) pojištění transportní, kde je § 114 č. 1, a posléze kap. 6. (§§ 120 až 129) pojištění proti povinnému ručení, na to hlava III. pojištění na život a hlava IV. pojištění úrazové. Jde tu tedy o tři řady, z nichž jedním je pojištění proti škodě, jež má více druhů, a zákon udává nejdří předpisy platné pro řád a pak předpisy platné pro každý jednotlivý druh. Jestliže § 55 je předpisem pro celý řád a § 114 předpisem pro jeden druh, nemůže onen doplňován býti tímto, jak Ehrenzweig činí, aby se dodělal zásady, že i osoba pojišťovací smlouvě cizí působí svým deliktem výlukou rizika pojišťovny a tudíž ztrátu nároku pojištěncova na odškodné, jen když osoba ta byla »správcem rizika«. To jest násilné. Neboť vypočtou-li se znaky platící pro řád ssavců, nelze je rozšiřovati ještě speciálními znaky druhu dvoukopytníků neb velrybovitých a pod., neboť pak by byla soustava zvrácena ve zmatek, a to Ehrenzweig učinil, aspoň místně. Předpis § 114 čís. 1, že pojišťovna neručí za škodu, kterou odesílatel nebo příjemce dolosně neb hrubou nedbalostí způsobil, jest dán právě jen pro transportní pojištění, pro něž jest dán, a na jiné, zejména na pojištění proti ohni, o něž jde, se nehodí, protože tu transportu, odesílatele a příjemce není. § 114 čís. 1 jest předpisem dispositivním, jenž může smlouvou býti změněn a ručení pojišťovně býti uloženo,

předpis § 55 jest potud velicím, že na újmu pojistníka změněn býti nemůže (§ 72), na újmu pojišťovny však jen tak, že tato může převzítí ručení i za hrubou nedbalost, kdežto za dolus ovšem ne, ježto by to bylo na straně pojistníkově proti dobrým mravům (§ 879 obč. zák.). Jde v obou případech o docela jiný poměr. Ad a) a c). Ehrenzweig nejen že stvořil zákonu neznámé kriterion »správy risika«, nýbrž sám si pro ně ještě tvoří domněnky, kdežto známo, že podle nauky může to jen zákon. Ovšem jest připustiti proti tomu, že v rámci § 7 obč. zák., t. j. jsou-li v kterémsi případě předpisy zákona tak kusé, že neumožňují ani při logickém (restriktivním, pokud se týče extensivním) výkladu uspokojivé řešení, možno i domněnek užívati obdobně, ale Ehrenzweig ve svém výkladu neužívá obdoby, nepraví, kde a jakou zákonnou domněnku obdobně používá, nýbrž tvoří si domněnku novou, úplně libovolnou, ba vůbec nesnaží se ani ukázati, že předpisy zákona, tak jak jsou (§§ 55 a 71), nestačí k uspokojivému řešení případu, naopak řeší jej tak, že se pociťuje živě trapné neuspokojení, což o slovném užití zákona nelze zrovna říci. Již nahoře nadhozena otázka, zda nelze proti manželce použítí obdoby domněnky odpůrčího práva, že byla ve srozumění s manželem paličem. Nelze, neboť případ jen na první zevní pohled se zdá obdobným, jest však povahy podstatně jiné, zevně i vnitřně. Při odporovatelném jednání manžela manželka jest jeho smluvnicí, přejímajíc buď nemovitost od něho nebo přejímajíc ji od něho v hypoteku a pod. a bude také pravidelně velmi dobře věděti, že muž má dluhy, neboť dluhy jsou potud věci zevní, že věřitelé, dlužní úpisy, směnky a i pouhé ústní smlouvy jsou zjevy zevní, a tato pravidelnost vědomí jeho závazků odvodňuje domněnku proti ní, že jedná s ním ve fraudulosním dorozumění, a stačí, by pro případ, že tomu tak výjimečně není, vyhrazena jí byla pomoc: vyvrátiti domněnku protidůkazem. Avšak, zapálí-li manžel pojištěný předmět, všechny tyto předpoklady tu chybí: to není společným činem, manžel jedná sám, z pravidla tajně (v noci), dřív není zevně nic k postihnutí, až když čin proveden a věc hotova, neboť do té doby je tu jen úmysl, pravidelně též tajený, a proniknouti do duše, zpytovatí ledví, tajné úmysly člověka nelze: tak nezbývá nic, než možnost, že manžel se jí jako manželce přece snad svěřil, tato domněnka jest však tuze nejistá a odvážná, nelze říci, že tu bude pravidlem, a proto zákon takovou domněnku neustanovil. Jde-li o spoluvlastníka jiného, cizího, je to ještě odvážnější. Ad 4. Může ovšem palič jednati úmyslně a na pojištění ani nevzpomenouti, na př. zapáliti stodolu, by uhořela osoba tam zavřená. Jedná-li však v interese pojištění, je to ovšem lest, podvod, ale rozumí se samo sebou, že, stačí-li k osvobození pojišťovny úmyslné zapálení, tím spíše stačí toto lstné, podvodné, stačí na to sám § 55 a není třeba dovolávati se teprve § 3 (2), jenž jedná o lstném zamlčení okolností hrozících nebezpečím škody při uzavírání smlouvy. Naprosto nepřípustno však jest činiti za lest jednoho zodpovědným všechny druhé, na př. tedy právě všechny ostatní spoluvlastníky, a když to Ehrenzweig činí, tvoří tím proti nim domněnku, založenou jen na faktu spoluvlastnictví, která byla právě jako neospravedlněná zamítnuta. Každý spolu-

vlastník má pojištěný jen svůj ideální podíl, třebaže jsou za premie právi podle smlouvy všichni solidárně, neboť otázka jejich závazku proti pojišťovně může být upravena jakkoli, tato také může být smlouvou upravena různě, avšak není-li upravena zvláště, platí podle práva, že každý podílník má nárok na svůj podíl (§§ 829, 839 obč. zák.), takže pojišťovna nemůže jej vyplatiti jinému podílníku, leč by tento byl tak neb onak jeho zástupcem. Ad a)—d). Jde-li o deliktní jednání, o vinu (§ 55: zlý úmysl a hrubou nedbalost), jde o otázku vadné vůle a tudíž o otázku psychologickou, soudce musí zkoumati, zda, proč a pokud může jednoho činiti zodpovědným za čin druhého, má-li tu dostatečné pŕtahy pro souhlas nejednajícího s činem jednajícího, pro jejich dorozumění a tudíž pro spoluvinu nejednajícího (§ 5 tr. zák.), a musí si představit, jak to bude vypadati v duši ukřivděného, jemuž dorozumění mylně přičetl. Zřejmo, že tu jde sice pořád o domněnku, o presumpci, o níž shora řeč, ale také bez zřetele na ni o sám důkaz pŕtahy, jímž jest každý důkaz stavů vniterných, stavů vůle, důkaz, jenž velmi snadno uvízne na stupni pouhé domněnky, kdežto, pokud není zákonem stanovena domněnka, má to býti důkaz plný, nezŕstavující rozumné pochybnosti. Příklady podají k tomu živou ilustraci. Vlastník statku zřídí si správce a odebere se do ciziny nebo do války neb na léčení a pod., než právě proto, že nebude moci sám prováděti ani dozor, nejen se pojistí, nýbrž i hledí, aby dostal správce spolehlivého a poctivého, nicméně se přece zklame, neboť správce z všelijaké možné příčiny, jichž jest množství, zapálí; poněvadž správce byl »správcem rizika«, nauka Ehrenzweigova přičítá jeho zločin nevinnému vlastníkovi, který tedy nedostane odškodné, ač právě proto se poctivě pojistil. Co má takový vlastník dělat, by se škody uchránil, a jak bude pohlížeti na takovou spravedlnost? Nad to správce opravdu mohl zŕstati poctivým a nezpronevěřiti se, neboť, i když se mu přihodila jen hrubá neopatrnost, platí totéž. Nebo poručenský soudce zařídil, jak pod vlastní zodpovědností musí, pojištění poručence, třeba ještě dětského věku, někdo však musí dŕm spravovati, a, ačkoli si soudce dal všemožnou péči s výběrem poručníka, ten ho přece zklame a zapálí, takže dítě podle nauky Ehrenzweigovy nedostane odškodné a stane se žebrákem. Jaké pocity bude mít i jen ten poručenský soudce, neřku-li poručenec? Neboť co měl ještě dělat, by poručence škody uchránil? A podobně to bude i s manželkou. Onen vlastník, jenž si zřídil správce, a tato manželka (o děcku ani nemluvě), budou naprosto bez viny na zločinu správce nebo manžela, ale, an se jim právě přičítá zločin správcův (manželův) potud, že se činí zaň zodpovědni aspoň civilně tak, že neobdrží náhrady, má se věc tak, že se tu postavila presumpece ne pouze juris, která připouští protidůkaz, nýbrž dokonce de jure, jež protidůkaz nepřipouští, neboť, když není proti nim právě nic jiného, než že onen jest zaměstnavatelem a tato manželkou paliče, jest každé vyvrácení domněnky a protidůkaz dorozumění znemožněn, ježto zaměstnavatelství (manželství) vyvrátiti nemohou. Zřejmo, že tu musí býti ještě jiné pŕtahy jejich souhlasu, a to takové, by vystoupily z rámce domněnek a nabyly síly důkazu přesvědčivého. A o to pŕjde i v souzeném případě, jenž po

právní stránce má se prostě takto: Podle § 5 je pojišťovna jen tehdy prosta závazku, když pojistník pojistný případ přivodil úmyslně nebo hrubou nedbalostí. Tento předpis myslí na t. zv. pojištění na vlastní účet, kde pojistník a pojištěný je táž osoba, t. j. někdo pojišťuje sama sebe, svou věc, ať již osobně nebo zástupcem, a teprv § 69 jedná o pojištění na cizí účet, o pojištění cizí věci, kde vedle pojistníka vystupuje zvlášť ještě vlastník věci jako pojištěnec, načež podle § 71 jeho činění má tytéž účinky jako činění pojistníkovy, což platí právě i pro § 55, takže, ať způsobí požár pojistník nebo pojištěnec, vždy pojišťovna je od placení osvobozena. To vše jest bezvadné (až snad na to, že, nevěděl-li pojištěnec v době činu ještě o pojištění a čin jeho záleží jen v hrubé nepozornosti, sneslo by se podle shora vylíčené ratio legis: zabrániti, by vlastník pojištěné věci nehřešil na pojištění — i tady s právním citem, by pojišťovna platila), a není tedy třeba umělých konstrukcí, lze se držeti doslovu zákona. V souzeném případě jde o pojištění na vlastní účet, neboť návrh na pojištění uvádí jako navrhovatele oba manžele Ferdinanda a Apolenu K-ovou (spolužalobkyni) a v rubrice »Jméno pojistníka« opět oba, jeho i ji, takže, když potom jest podepsán na návrhu dole jen on, znamená to jen, že vyjednal pojištění jen jako její zákonný zástupce. Pojišťovna sama zajisté nepochybuje, že se ohledně placení premií byla oprávněna držeti spolužalobkyně co do jejího podílu, ježto v čl. 9 poj. podm. je placení premií uloženo pojistníku a spolužalobkyně je v návrhu uvedena jako pojistník. Je-li však sama pojistnicí svého podílu, má právo na svůj podíl na odškodném, dokud jí pojišťovna nedokáže, že jí přičítati sluší nějaký čin § 55, t. j. an. manžel její úmyslně (podvodně) zapálil, že je tímto jeho činem spoluvinná, že ho vykonal buď na její návod, radu neb aspoň s jejím schvalujícím vědomím. Takový důkaz se jí však podle zjištění nižších stolic, podle nichž není tu proti ní (ana pojišťovna ani netvrdila, že zvýšení pojistné sumy v únoru požárního roku bylo co do výše přemrštěné — byly pojištěny všechny obytné a hospodářské stavby, nejen stodola, jež v prosinci pak vyhořela — nýbrž tvrdila jen, že pojištění bylo zvýšeno) nic jiného, než, že majíc co činiti se svým kojencem, nešla se účastniti prací záchranných — nezdařil. Zapálí-li spoluvlastník společnou věc, provinuje jen svůj podíl, nevinný spoluvlastník, tak nevinný, že nemá účasti na vině paličově, že nelze říci, že tento jednal ve srozumění s ním, při čemž nedostatek důkazu takové spoluviny rovná se nevině (půtahy vzbuzující jistou pochybnost o jeho nevině, avšak nedostačující k úplnému důkazu viny, zůstávají bez významu) — podíl svůj podržuje. Spoluvlastnictví neznámá ještě spoluvinu a nezakládá tedy solidaritu s vinníkem. To provedeno již v rozhodnutí čís. 8226 sb. n. s., na něž se odkazuje. To platí vůbec pro množnost pojistných interesentů, podílníci právního společenství i mimo případ spoluvlastnictví nejsou correi, nenastává korealita; při pojištění na cizí účet spadají pod § 55 ovšem i pojistníci i pojištěnci, avšak korealita nenastává ani ve skupině té ani v oné, takže, když na př. zapálí jeden ze dvou pojistníků a druhý jest nevinný, jest proviněna jen polovička nároku, a když tedy pojištěnci jsou také dva, obdrží každý jen polovici svého podílu na náhradě. Pro

správnost právní zásady zde hájené mluví ještě jeden důkaz. Ústav pojištění ztrácí se svými počátky daleko v minulosti, ale jistě je to již více než půl století, co pojišťovnictví nabylo ohromného rozmachu a nebývalého rozvoje. Případů, že jeden ze spoluvlastníků spáchá pojistný podvod, na př. zapálí pojištěný objekt, stal se už veliký počet, jest to tedy případ všem pojišťovnám dávno známý, i jest otázkou, proč pojišťovny nepojaly do pojišťovacích podmínek ustanovení, že pojistný podvod jednoho z pojistníků (pojištěnců) stíhá svými následky i druhého, všechny ostatní? Zjevně proč: protože by to odrazovalo i poctivé podílníky od pojištění na takovéto podmínky, neboť by podílník nebyl nikdy jist, že je opravdu pojištěn. Jestliže tedy pojišťovny mají snadnou možnost zájmy své hájiti, ale ve vlastním prospěchu toho nečiní, nemohou žádati, by se jejich pojišťovací podmínka, která postihuje po svém přirozeném smyslu jen skutečného vinníka, jak tu čl. 3 poj. podmínek žalované pojišťovny, pokud se týče sám zákon, jenž v § 55 podle jejich příkladu v týchž mezích se drží, vykládány byly násilně pro ně a proti druhé straně. Že na tom, když pojišťovna bude nucena vyplatiti podíl nevinného, není nic nemravného, je na bíledni, i mívá se tedy vývod dovolání, uplatňující nicotnost pro přičení se dobrým mravům podle § 879 obč. zák. již proto cílem, nehledíc k tomu, že předpis tento vztahuje se jen na uzavření smlouvy, nikoli na její plnění. Že konečně není tu případu § 1315 a) obč. zák., vysvětlil odvolatelce již prvý soudce a praví to výslovně i Ehrenzweig str. 190 č. 3a), z něhož ona vychází.

Čís. 9356.

Jest povinností podnikatele dráhy, by udržoval kolejiště v řádném stavu a ručí za škodu, již utrpěl cestující, vystoupivší z vozu dráhy, zachytiv se podpatkem v prohlubenině podél kolejnice. Míra spoluzavinění poškozeného.

(Rozh. ze dne 9. listopadu 1929, Rv II 495/29.)

Žalobce, vystoupiv z vozu pouliční dráhy a přecházeje druhou kolej dráhy, vstoupil do prohlubně a zlomil si nohu. Žalobě proti dráze o náhradu škody vyhověl procesní soud první stolice jen částečně, uznav zavinění dráhy jednou třetinou, spoluzavinění žalobcovo pak dvěma třetinami. Odvolací soud nevyhověl odvolání ani té ani oné strany. Důvody: Kodvolání strany žalované. Ježto bylo již právoplatně rozhodnuto, že úraz nebyl přivoděn příhodou v dopravě, zbývalo vyřešiti otázku, zda žalovaná není povinna náhradou škody podle předpisů občanského zákona. V tomto směru dospěl procesní soud k názoru, že žalované přičítati jest zavinění podle XXX. hlavy obč. zák., za něž žalobci zodpovídá. Odvolací soud schvaluje tento názor. Prvý soud zjišťuje ze smlouvy mezi žalovanou a správou státních silnic (nesprávně praví obcí M.) z 21. listopadu 1928 a z 15. května 1907, že žalovaná společnost převzala závazek starati se o to,